

Dr VASO TOMANOVIĆ
prof. Univerziteta i naučnik

**(Povodom 90-godišnjice rođenja i
60. godišnjice naučno-pedagoškog
rada)**

Šezdeset godina svoga napornog prosvjetno-naučnog rada posvetio je svome narodu i njegovoj omladini. Svojim zapaženim naučnim radom istražio je, osvijetlio, ispravio i unapredio mnoga pitanja iz lingvistike, ne samo svoga kraja, već možemo slobodno reći, i naše otadžbine. Daleke 1931. godine počeo se javljati u književnim i naučnim časopisima, pa do današnjeg dana, u podmaklom dobu života, njegovo pero nije smalaksalo.

Prof. Vaso Tomanović potiče iz stare vrlo ugledne bokeljske pomorske porodice Tomanovića iz Lepetana. Preci lepetanskih Tomanovića potiču iz Rovina od čuvenog junaka Nikca Tomanovića, kojega je narodna pjesma opjevala kao »Nikca od Rovina«, a »kojega vladika Rade je smatrao kao drugog Obilića«. Ova čuvena crnogorska porodica je iz Rovina, u prvoj polovini XVIII v., naselila Morinj (po svoj prilici Gornji), a odatle Lepetane i Činovicu u Donjoj Lastvi.¹

Novonaseljeni Tomanovići odmah su se počeli baviti pomorstvom, pa su svojom okretnošću, marljivim radom i bistrinom postali zapaženi pomorci, pomorski trgovci i brodovlasnici. Prvi kapetan i brodovlasnik iz bratstva Tomanovića bio je kapetan Marko Tomanović, vlasnik i zapovjednik pifare »Ortolano«, koji se po-

¹ Dr. Lazar Tomanović, *Moje Bratstvo* (u rukopisu) Vidi: S. Nakićenović, *Noka*, Beograd 1923. s. 537. Za Tomanoviće iz Hercegovačke opštine kaže da potiču iz Bosne, a da su 1692. god. došli iz Zubaca u okolnu Herceg-Novog, *Ibid.* 434. Pok. Roksanda Tomanović, kći dr. Lazara pričala nam je da bi kralj Nikola kad se nije mogao složiti sa razlozima njenog oca i kad ovaj ne bi popustio, napustio razgovor i doviknuo bi mu »Tvrđoglavi uca«.

je u spisku Lučke kapetanije Rose 1807. god. Zatim se od do 1907. god. pominju iz ovoga bratstva šesnaest pomorskih stanana i brodovlasnika.²

»Kuća Tomanovića su u Lepetanima sačinjavale bratstvo najvdnije u Boki u svakom obziru. A govorilo se da su Tomanovići valj najveće povjerenje kod grčkih brodovlasnika u Trstu. Dva anovića su se i oženili iz tih kuća . . . Moj otac (t.j. djed prof. Ala, kap. Andrija, koji je bio brodovlasnik zapovjedio je pieleg lente« i plovio od Preveze i Krfa do Venecije 1848. god. M.Z. Pom. muzeja, Kotor knj. IV, s. 133) koji je putovao između unije i Trsta, tako je putovanje uživao kod Grka da su ga zvali os antropos«. Zato i pisac uspomena »Moje Bratstvo« i s pradi kaže: »Pomorstvo je podiglo naše kuće u Lepetanima u prvi kapetanskih kuća niz obale zaliva Stoliva, Prćanja, Dobrote mraasta.«³

Rođen je 11. maja 1896. god. u Lepetanima u pitomom i ćanom moreuzu Veriga, gdje je najljepše radanje mjesečine u u, sućelice istorijskom i starodrevnom Perastu, a prema Kame- ma, čiji se crveni mermer svakog sunčevog zalaska ćuderno rava u moru, u domu svojih predaka, gdje su se oduvijek pljali ljudi »od zbora i dogovora«, ljudi od pera i nauke i isriki borci za bolju budućnost ovoga kraja. Od najranijeg dje- stva napajao se rodoljubljem, slušajući priče o slavnim pomor- u, koji ime Boke proniješe obalama svih mora. Zatim o ustan- i borbama našeg naroda protiv tuđina.

Osnovnu školu pohađao je u Lepetanima, za koju njegov dr Lazar kaže »U selu bila je škola najstarija po selima Boke. elj je bio Keko Bažigeti i stari učitelj Martineli, koji je pri- ljao odrasle za Nautiku. Meni je, dakle, učitelj bio meštar i«⁴

Dakle, četiri razreda pomenute osnovne škole završio je prof. a, a zatim je počeo pohađati klasičnu gimnaziju u Kotoru, je uspješno završio prvi razred. U Kotorskoj gimnaziji tada je direktor Frano Katić, dok mu je srpskohrvatski i latinski jezik lavao prof. Henrih Grbavčić, kasnije pisac »Bokeljskih elegija« i drugih pjesama. Zatim je dobivši »blagodjejanje« (stipendiju) otao u Zadar, gdje je bio »pitomac Srpskog pravoslavnog bogo- nog sjemeništa«, koje se tada nalazilo u Arbanasima kod Za- di— Svi učenici gimnazije, koji su bili »pitomci Sjemeništa« poha- su Hrvatsku gimnaziju, gdje se nastava država na srpsko-

² Maksim Zloković, Pomorstvo Lepetana, Godišnjak Pomorskog muzeja, r 1954. knj. III, s. 131—138.

³ Dr Lazar Tomanović, Moje Bratstvo (u rukopisu) koji nam je stavila vid prof. Nevenka Tomanović, na čemu joj srdačno blagodarimo.

⁴ Isto kao pod br. 1. Ovim dragocjenim podacima o Osnovnoj školi u tanima rado ispravljamo jedan raniji podatak o početku rada te škole u god.

hrvatskom jeziku. U gradu je postojala i Talijanska gimnazija sa nastavnim jezikom italijanskim. Tadašnja hrvatska gimnazija bila je klasičnog smjera, pa su učionice i hodnici bili okićeni slikama i raznim scenama iz grčke i rimske mitologije i historije. Profesorski kolegijum bio je sastavljen od sposobnih profesora koji su svojim predavanjima oduševljavali tadašnje učenike. Od svih profesora naročito mu je imponovao svojim znanjem, dostojanstvenim držanjem i učenošću dr. Marijan Stojković, nastavnik srpskohrvatskog jezika, koji je naročitim metodom znao učenicima objasniti i približiti i najteže lekcije iz gramatike i sintakse... Njegovo lijepo i umjetničko čitanje pojedinih odlomaka iz Mažuranićeva »Smail-age« i Njegoševa »Gorskog vijenca« bili su za tadašnje učenike prava svečanost. Naročito je, mnogim đacima, ostao u lijepoj uspomeni prof. prota Stevan Javor, nastavnik pravoslavne vjeronauke, koji je bio neka vrsta pokrovitelja pitomcima Sjemeništa. On je neprestano bdio nad njihovim radom i uspjehom u školi.⁵

Učenici zadarske gimnazije, pod uticajem dobro organizovane grupe studenata, koji su tada studirali u Beču, Pragu, Gracu i Zagrebu, prišli su jugoslavenskim naprednim idejama. Ova grupa oduševljenih mladih ljudi orijentisanih bratstvom i jedinstvom svih jugoslovenskih naroda, dala je podstreka i ostalim omladincima. Tako je prof. Vaso aktivno učestvovao u naprednom jugoslovenskom pokretu, koji je već tada zatalasao čitavo naše Primorje.

»Borbeni duh tadašnje zadarske omladine održavale su stalne borbe za italijanašima. Skoro nijedna nedjelja nije prošla bez nekih sukoba koje su oni najčešće izazivali, najviše na sportskim utakmicama. Istina, ni mi nijesmo bili anđeli. Teško smo se mogli uzdržati a da im ne dobacimo, kada bi sreli povorku učenika talijanske gimnazije i realke, koji su pripadali internatu zvanom »Gonvitto Tommaseo«. Najviše su nas izazivale njihove uniforme. Nosili su kape i pelerine kao tadašnja talijanska vojska.«⁶

Interesantan je bio doček tadašnjeg dalmatinskog namjesnika, kada je đačko rodoljublje spontano manifestovano, a za koje se u izvještaju gimnazije kaže: »Osamnaest marča Nj.P.G. namjesnik grof Mario Atems u pratnji g. nadzornika dvorskog savjetnika Mih. Zavadlaha, pohodio je službeno zavod, koji ga je svečano dočekao, osobito zato što bijaše prvi put u 17 godina, otkad postoji, te mu poglavica zemlje dolazi u pohode.«⁷

»Namjesnik je dočekan u ukrašenoj i okićenoj gimnastičkoj dvorani od svih učenika i nastavnika; direktor Kušar ga je pozdravio kraćim govorom, pa je zatim hor učenika otpjevao carsku him-

⁵ Prema bilješkama prof. dr. Vasa Tomanovića.

⁶ Ignjatije Zloković, Uspomene iz mog školovanja u Zadru, Zadarska revija, Zadar 1974. br. 5—6. s. 537—543. (Ig. Zloković je bio školski drug dr. Vasa Tomanovića).

⁷ XIII Program C. K. Velike državne gimnazije u Zadru za škol. godinu 1913—1914. Zadar 1914. s. 61.

nu. Taman je namjesnik bio zaustio da odgovori na pozdrav direktoru kad se neočekivano i spontano iz svih đачkih grla zaorila: »Lijepa naša Domovina«. Na ovo: »Direktor pobljede kao voštanica«, kako su jedne novine kasnije pisale, prikazujući ovaj događaj... Ne dugo iza ovoga direktor je bio smijenjen...⁸

Osim naprednih jugoslovenskih stremjenja i vrlo žive propagande, počele su se među učenicima gimnazije i Sjemeništa širiti socijalističke ideje, kao i marksistička literatura. Glavni propagator ovog novog i za sve tadašnje đake nepoznatog pokreta bio je učenik sedmog razreda gimnazije Antonije Filipić. On je bio oduševljeni pristalica socijalističkog pokreta. Primao je ili dobijao potrebnu literaturu, koju je proučavao i davao po nekom učeniku. Filipić je za vrijeme odmora u školskim hodnicima zaustavljao pojedine učenike i obavještavao ih o »novom društvu« i njegovim smjernicama. Njegova najomiljenija parola bila je: »Novi čovjek na zemlji«. Jednog dana zaustavio je, među ostalima, na hodniku Sima Miloševića (kasnijeg člana AVNOJ-a u Jajcu) koji je tada bio »pitomac Pravoslavnog bogoslovskeg sjemeništa« i Vasa Tomanovića, kasnije profesora Univerziteta. Filipićev oduševljeni razgovor i njegova ubjedljiva riječ oduševljavale su i uzbuđivale te mlade ljude, koji su imali prilike da upoznaju težinu života i nepravdu ne samo u školi, nego i u društvu, ulici, internatu, pa čak i kraju iz kojeg su došli. Grupica naprednih đaka obično se skupljala u okolini grada na usamljenim mjestima. Između ostalog uspjeli su i da dođu i do oružja, pa su ga skrivali na jedno skrovito mjesto. Svakome od drugova dat je po jedan revolverski metak, pa tako i novopridošlima: Simu Miloševiću i Vasu Tomanoviću. Kad im je bilo onemogućeno okupljanje u polju, radi ružnog vremena i zime, došli su nekako do jedne sobe, takođe u predgrađu. Simo Milošević i Vaso Tomanović već su dobili i prvi zadatak. Naime, bili su poslani kod jednog cipelara koji je imao svoju obučarsku radnju u okolini Zadra. Kod njega ih je bio uputio Antonije na politički razgovor.⁹

Duro Subotić, advokat, tadašnji zadarski đak piše: »U Zadru vođa napredne omladine bio je Anton Filipić. Oko njega su se okupljali zadarski srednjoškolfci kao: Ljubo Jurković, Olga Parenta, Vuko Jovanović i drugi. U tom vremenu 1912—1913. god. u Zadru je učilo i nekoliko đaka iz Boke Kotorske, među njima Simo Milošević, Vaso Tomanović, Vladimir Tičić, Dusan Popović, Lazo Kostić, Ignjatije Zloković i još neki, među njima i pisac ovog članka«, naglašava Subotić. Prikazujući dalje rad omladine Subotić kaže: »U Ljubljani, Rijeci, Zadru, Splitu, Kotoru i drugim primorskim gradovima širio se konspirativni rad iz pojedinih punktova formi-

⁸ Ig. Zloković, n.d. s. 539.

⁹ Prema bilješkama prof. Tomanovića, što ih je poslao u pismu piscu ovog rada.

ranih iz đaćkih redova. Ova j rad širen je svestrano i uspješno, i pored smetnji sa strane austrijskih vlasti i stalne budnosti austrijske policije. Postojali su brojni omladinski kružoci, u koje su se okupljali mladi, za vrijeme pauze između časova ili u privatnim stanovima i na ulici«. Ova dogovaranja i diskusije o raznim političkim pitanjima i stanju u pojedinim jugoslovenskim krajevima »davale su povoda ekcesima prema vladajućem režimu, kao prljanim mastilom slike austrijskog cara Franca Josifa u školskim učionicama u Kotoru i Zadru«. ¹⁰

U gradu u jednoj sobi, po svoj prilici, stanu jednog druga, Tomanović je u prisustvu ostalih drugova, održao vrlo zapaženo predavanje o Maksimu Gorkom u kojemu je veličao njegove napredne ideje. Prilikom hapšenja Filipića, sve njegove pristalice išle su ispred zatvora, koji je bio u istoj zgradi, gdje i Kotarski sud, i uzvikivali razne parole i tražili da se puste nepravedno uhapšeni rodoljubi. Filipić je iz zatvora pisao karte svojim pristalicama, želeći da ih i na takav način održi na okupu. Tako je i Tomanović tom prilikom dobio od njega kartu.

Kretanje izvan zgrade Sjemeništa u slobodnim časovima t.j. van kućnog dnevnog reda bilo je dosta slobodno. Sva nacionalno-politička kretanja tadašnji upravitelj »rektor« Jerotej Cvijetić, kaluder i profesor Bogosloviće gledao je tolerantno i pravio se kao da ništa ne vidi. Bio je inteligentan, čestit i kulturni čovjek, pa je razumio sva ta đaćka stremljenja i oduševljenja. Kod njega je često dolazio njegov sestrić Mirko Korolija, već i tada čuveni srpski pjesnik, o čijim je pjesmama književna kritika pohvalno pisala. Korolija je tada bio na odsluženju vojnog roka u Zadru.

Zavod je imao dosta bogatu biblioteku, koja je bila snabdjevena probranim djelima naše i strane književnosti. Biblioteka je bila smještena u jednoj velikoj sobi, duž koje je bio jedan dugački sto na kojemu su se uvijek nalazile poredane novine, glavni časopisi koji su izlazili na srpskohrvatskom jeziku, kao »Srpski književni glasnik«, »Savremenik«, »Letopis Matice srpske«, »Brankovo kolo«, »Bosanska vila« i još neki dnevni i sedmični listovi koji su izlazili na Primorju. Sve ove listove, kao i časopise iz stručne literature učenici su marljivo čitali. Mnogi učenici, kao i Simo Milošević, bili su se upisali u Gradsku biblioteku, pa su odatle donosili lijepih i interesantnih knjiga od kojih su mnoge bile i na italijanskom jeziku. Učenici hrvatske gimnazije izdavali su jedan put mjesečno svoj đaćki list, koji nije bio štampan već u rukopisu. Takav su povremeno izdavali i učenici talijanske gimnazije. U đaćkom listu gimnazije, koji je bio na srpskohrvatskom jeziku, saradivali

¹⁰ Đuro Subotić, Jedna epizoda iz života jugoslavenske nacionalne omladine pred Prvi svjetski rat, Boka, Zbornik radova... Herceg-Novii, 1972. knj. 4. s. 154—155.

su i Tomanović i Simo Milošević, kao i još neki učenici iz Boke. List je obilovao pjesmama, pripovjetkama, esejima i raznim člancima više puta i političke tendencije.

Osmi razred gimnazije nijesu upisali ni pohađali ni Tomanović ni Milošević, već su upisali prvi razred Bogoslovijske u Zadru. Da su ostali i dalje u gimnaziji odmah bi bili regrutovani u austrijsku vojsku i kao vojnici bili bi poslani da se bore protiv svoje braće. Ovako im je uspjelo da se oslobode vojske, pa su 1918. god. maturirali u Zadru.

Jedno vrijeme u toku Prvog svjetskog rata, austrijskoj policiji, koja je na sve strane zavirivala, palo joj je u oči držanje nekoliko pravoslavnih bogoslova, pa ne mogavši ih hapsiti, odvedoše ih u manastir Krupu, koji je bio pod naročitom prisмотром žandarmerije. Od Bokelja su bili internirani Simo Milošević i Tomanović, a u manastiru su našli i učitelja Davidovića iz Paštrovića.¹¹

Po završetku rata, čim je počeo sa radom Univerzitet u Beogradu, obojica su se upisala na studije. Tomanović je upisao književnost i srpskohrvatski jezik kao glavne predmete, a kao pomoćne nacionalnu istoriju i latinski jezik iz kojeg i diplomirao.¹²

Svojim marljivim radom na Univerzitetu Tomanović je bio naročito zapažen od profesora Pavla Popovića i Aleksandra Belića, tada daleko čuvenih stručnjaka za istoriju književnosti i jezika. Tokom studija obojica su ga smatrali za svog »neukaznog asistenta«. Prof. Belić mu je nudio po završenim studijama da ostane na Univerzitetu i da bude njegov asistent. Tomanović se, nešto zbog domaćih prilika, a najviše iz ljubavi prema rodnom kraju, morao odreći ovako lijepe i zaslužne ponude na univerzitetskoj službi, te godine 1923. stupi kao nastavnik hercegovačke gimnazije u Srbini.¹³ Ovo je bila »Srpska pomorska zakladna škola«, zadužbina Bošković-Đurović i Laketić, koja je 1922. god. pretvorena u Nižu realnu gimnaziju. Tomanović je još u ovoj školi zatekao nekoliko starih zaslužnih nastavnika iz predratne škole, koji su preživjeli austrijske zatvore i zlostavljanja. U hercegovačkoj sredini Tomanović je našao dosta školskih drugova, rodbine i prijatelja. Tu je živio i njegov stric dr Lazar Tomanović, pisac, naučnik i državnik, sa porodicom.¹⁴ Iz Herceg-Novoga prelazi u Kotor, zatim Veliki Bečkerek (Zrenjanin), Knin, Banju Luku i Bjelovar. Mnogi od ovih premještaja slijedili su »po potrebi službe«. ¹⁵ Već 1928. Tomanović se javlja u cetinjskim »Zapisima«, zapaženom studijom iz stare dubrovačke književnosti pod naslovom »Sveta Marija Magdalena u talijanskoj i dubrovačkoj književnosti«. Tomanović nas je u ovom

¹¹ Kao pod br. 9.

¹² Isto.

¹³ Prema saopštenju Ig. Zlokovića, prof.

¹⁴ Maksim Zloković, učenik pomenute gimnazije.

¹⁵ Kao pod broj 9.

radu upoznao sa čuvenim Đorđićevim djelom »Uzdasi Magdaljene pokornice« (štampanim u Ankoni 1630), koje nas u mnogome podsjeća na Gundulićev spjev »Suze sina razmetnoga«, gdje osim religioznoga momenta je daleko više upleten svjetovni. Ova interesantna studija još više je približila čitaocu ovo staro djelo iz XVII vijeka.

U godini 1931. i 1932. piše prikaz predstave Zetskog pozorišta prilikom njegovog gostovanja u Dubrovniku. U broju X iz 1931. god. cetinjskih »Zapisa« piše »O popu Šćepanu i vojvodi Drašku«. Tomanoviću je uspjelo da nam dađe interesantan portret ovih historijskih ličnosti, a istodobno i junaka velikog Njegoševog spjeva.¹⁶

Osim vrlo studiozno obrađene radnje »Akcentat u govoru sela Lepetana«, koja je štampana u »Južnoslavenskom filologu« — Beograd 1935. god., ove godine je učestvovao i u zapaženoj diskusiji »O Banu Strahiniću« — objavljenoj u »Prilozima za književnost, jezik, istoriju i folklor«, a u istom časopisu za 1935. god. nastavlja sa člankom »Još o Banović Strahinji« sad u koautorstvu sa Trifunom Đukićem. U ovoj polemici izgleda da je Tomanovićevo tumačenje završnih stihova narodne pjesme »Banović Strahinja« bilo najlogičnije i najtačnije.

Slijedeće godine objavljuje u »Prilozima« za 1936. god. dva Njegoševa pisma.¹⁷ Iste godine prof. Aleksandar Belić, naš poznati filolog, piše vrlo zapažen naučni prikaz u »Južnoslavenskom filologu« na objavljenu Tomanovićevu radnju »Akcentat u govoru sela Lepetana«, koja je izašla 1935. kao zasebna knjiga o kojoj se Belić vrlo pohvalno izrazio. I kao posljednje za ovo predratno razdoblje, objavljuje u »Južnoslavenskom filologu« za 1938. i 1939. god. čisto stručni članak »Mešanje reči«.

Početak drugog svjetskog rata Tomanović je morao da prekine sa naučnim radom i da se sklanja ispred ustaških progona. Jedva je uspio da se skloni u Dubrovniku, odakle bježi u Banja Luku, a odatle u Bjelovar, gdje prelazi na oslobođenu teritoriju. Godine 1944. bio je organizator, nastavnik i direktor partizanske gimnazije u Cazmi, koja je poslije malo vremena preseljena u Bajmok kod Subotice. Tomanovićev rad u ovoj gimnaziji, koja je radila u izuzetnim prilikama, bio je dobro organizovan i razgranat, pa je poslužio u ovo doba, kad su mnogi mladi ljudi bili ratom ometeni u školovanju, da im da solidno obrazovanje.¹⁸

Po završetku rata ova gimnazija je bila raspuštena, a direktor Tomanović je, po naredenju ministarstva prosvjete iz Zagreba, donio školsku arhivu u Zagreb i predao ovom ministarstvu sve knjige

¹⁶ »Zapisi«, Cetinje 1928/II, knj. II, sv. 1, s. 31—41, sv. 2, s. 97—107; god. 1931/V, knj. IX, br. 6, s. 376—380; knj. X, br. 8, s. 236.

¹⁷ Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, Beograd 1935—1936/XI sv. I, s. 113—116; knj. XII, sv. II, s. 103.

¹⁸ Ove podatke dao nam je Luka Tomanović, vajar, brat prof. Vasa.

ove škole, pa je u Zagrebu bio zadržan na radu u toku 1945—1946. god. kao prevodilac ruske pedagoške literature, koja se tada dobijala iz Sovjetskog saveza. Na zatraženi, od vlasti, referat o toj školi, napisao je literalizovani članak pod naslovom »Iz života jednog školskog kolektiva«, koji je štampan 1946. god. u »Narodnoj prosvjeti« u Zagrebu, gdje je štampano, u to doba, još nekoliko Tomanovićevih članaka, prikaza i prevoda iz ruskih pedagoških časopisa. Tako je tada i preveo, takođe s ruskog jezika, i pedagošku pripovijetku »Lisičiji hljeb« od M. Prišvina.

Iz Zagreba Tomanović prelazi u Skoplje, gdje odmah poslije obnove rada Filozofskog fakulteta, biva izabran na katedru za srpskohrvatski jezik i književnost. Najprije je bio postavljen za vanrednog, pa zatim za redovnog univerzitetskog profesora. Na Skopskom univerzitetu je ostao do kraja svoga službovanja.¹⁹

Odmah po dolasku u Skoplje Tomanović je nastavio sa svojim naučnim radom iz oblasti gotovo svih jezičkih disciplina. Ove radove objavljuje u Zborniku Filozofskog fakulteta Univerziteta u Skoplju. Tu su radovi od 1948. do 1950. god. Našu pažnju privukao je članak »O nekim toponimima u studiji Ilije Sindika »Komunalno uređenje Kotora od druge polovine XII do početka XV st.«, SANU Beograd — posebna izdanja LXV — 1950. »Svojim objašnjavanjem pojedinih toponima, Tomanović je još više približio našem čitaocu ovu interesantnu i vrlo zapaženu studiju dr Sindika. Ovaj rad je štampao u »Južnoslavenskom filologu« za 1951—1952. god. Takav mu je i rad »Etimologija nekoliko toponima iz Boke Kotorske« u istom časopisu.²⁰

Prilikom boravka naučne ekipe SANU 1953. god. u Boki Kotorskoj, dr Vaso Tomanović je uzeo vidnog učešća u njenom radu. Prof. Sindik u predgovoru Zbornika br. I, između ostalog, kaže: »Topografski nazivi su, kao i svugdje, najstariji i nesumnjivi dokazi o njenim istorijskim narodima. Njih ima naročito u Kotorском zalivu na svakom koraku. Ove godine ekipa se ograničila da na osnovu terenskih ispitivanja ispravi i dopuni podatke o topografskim imenima u Rječniku »JAZU i drugim našim rječnicima«. U svom studioznom radu »O topografskim imenima Boke Kotorske«, objavljenom u Spomeniku CIII SANU — Zbornik izvještaja o istraživanjima Boke Kotorske I (1953) Tomanović kaže: »Imena nekih mesta u Boki Kotorskoj netačno su zabeležena u Vukovom rečniku, odakle su neispravljena ušla u »Rječnik« Jugoslavenske akademije«. Tu se navode imena pojedinih toponima, ispravlja se njihov izgovor, kao njihovo geografsko mjesto, pa se kaže: »Zato je trebalo kazati da Muo nije deo grada Kotora, nego posebno selo, koje se nalazi u susjedstvu Kotora«. Na drugom mjestu kaže: »Nije tačno da se na Mržepu nalaze zidine kule Baja Pivljanina.

¹⁹ Kao pod 9.

²⁰ Južnoslavenski filolog, Beograd 1951—52, br. 1—4, s. 245—51.

Tu se nalaze zidine harambaše Lima, pobratima Baja Pivljanina, a zidine kule Baja Pivljanina nalaze se na suprotnoj strani mora, kod Dražen-Vrta. Vuk je ovde zamenio Baja i Lima, što je imalo za posledicu to da je netačno kazao i za Dražen-Vrt... Ne samo u ovom radu, već gotovo u svima u kojima govori o jezičkim problemima Boke, daje izvanredna i naročito tačna istorijska objašnjenja, što ovu vrstu njegovih radova čini ne samo naučno privlačnim nego i rado čitanim.²¹

Takav je njegov rad i u Zborniku II izvještaja o istraživanjima Boke Kotorske za 1956. god. pod naslovom »Reči stranog porekla u govorima Boke Kotorske«, a za koji dr Sindik u Predgovoru ovog Zbornika kaže: »V. Tomanović — primenio je isti metod kojim se služio u Zborniku I pri objašnjavanju toponimističkih imena, i u tumačenju stranih reči u govorima Boke. Nesumnjivo je naučna dobit što je lokalne reči u Rječniku J.A. i drugim rečnicima ispravio, odnosno etimološki drukčije protumačio ili popunio, kao što je sakupio i objasnio mnoge nove reči do sada nepoznate.«²²

Takav mu je rad i »Prilozi toponimiji jadranskih ostrva«, te rad »O značenjima reči stranog porekla u govorima Boke Kotorske«, kojega mu je 1962. god. donio Zbornik Filozofskog fakulteta u Skoplju. Od pojave hercegnovske edicije »Boka«, zbornika radova iz nauke, kulture i umjetnosti, Tomanović iz broja u broj prilaže zapažene i studiozne članke iz gotovo svih jezičkih varijanti govora u Boki. Prvi broj ovog Zbornika (1969) donosi rad »Iz leksike govora Boke Kotorske«. U samom uvodnom dijelu ovog rada, Tomanović kaže: »Među riječima koje je Vuk iz raznih govora unio u svoj Rječnik, nalazi se i priličan broj riječi iz Boke Kotorske. Međutim, potrebno je provjeriti da li su sve te riječi tačno zapisane u pogledu njihove forme i značenja. M. Milas u svom radu »Ispravci dubrovačkih riječi u Vukovom Rječniku«, Rad 136 iznio je priličan broj riječi za koje je utvrdio da nijesu tačne. To nije čudno kada se uzme u obzir da su to riječi iz govora na periferiji našega jezika, u prostoru između područja zetskog i čakavskog dijalekta, u kojemu se i pored odlično sačuvanog akcenta i dr. nalaze mnoge strane i domaće riječi koje Vuku nijesu bile poznate i koje je vjerovatno ponekad zbog ograničenog vremena zapisao kad ih je prvi put čuo, bez daljeg provjeravanja i dublje analize. Ponekad se moglo dogoditi da štampari nešto pogrešno prenesu...«

»Milas je mogao lakše provjeriti Vukove riječi, jer su one uzete iz jednog mjesta s okolinom u kojoj domoroci jednako govore. (Ovo važi i za ispitivanje L. Zore »Dubrovačke tuđinke« — Spomenik 26. i dr. Ali Boka Kotorska zahvata relativno širok pro-

²¹ Spomenik SAN, knj. CIII, Beograd 1953, Nova serija, br. 5, s. 47—53.

²² Spomenik SAN, knj. CV, Beograd 1956, Nova serija, br. 7, s. 197—226.

stor na kojemu se govori različitim dijalektima; u sjeverozapadnom dijelu hercegovački, a u sjeveroistočnom zetskim dijalektom, koji se opet, osobito zetski, dijeli na različite govorne nijanse». Ovdje pisac navodi nekoliko karakterističnih primjera, koji su navedeni i kod Vuka i u Rječniku J.A., kao i u nekim drugim djelima, pa zaključuje: »One se nekad slažu sa ovim riječima, a nekad se više ili manje razlikuju»²³

U Zborniku »Boka« za 1970. god. Tomanović vrlo stručno raspravlja: »Iz toponomastike Boke Kotorske«. Ovdje opširno i sa naročitom naučnom akribijom govori o imenu Boka, analizirajući čitav niz lokaliteta ovoga imena u našoj zemlji i njihove sve moguće oblike u govorima pojedinih krajeva. Zatim još raspravlja o toponimima »Herceg-Novis«, »Tivat«, »Rt od Kumbora«. Mi smo u svom radu »Prilozi za istoriju pomorstva Kumbora« rekli da je riječ turskog porijekla i da dolazi, po svoj prilici, od riječi kumbara. Istina, prof. Tomanović je ovom objašnjenju dao stručnije i bolje tumačenje, te tako i u ovom pogledu dao svoj definitivni sud. U istoj knjizi je, takođe, studiozno obradio članak »O bokeljskim govorima«, o kojima pisac kaže: »Govori južne Boke pokazuju neobično šarenilo. Tempo tih govora brži je nego tempo sjevernih; osobito se brzinom ističe govor Muljana«. U daljem proučavanju mjesnih govora, navodi pojedine specifičnosti koje se još i danas upotrebljavaju u nekim bokeljskim naseljima.²⁴

Prof. Tomanović u svom radu »O fonetici riječi romanskog porijekla u govorima Boke Kotorske«, kaže: »U ovom radu govoriće se samo o onim rečima koje se danas nalaze u govorima Boke Kotorske. Daljem rešenju ovih i drugih problema doprineće prikupljanje i tačno zapisivanje svih stranih reči i svih najsitnijih razlika u njihovom izgovoru. Razume se da će biti potrebno da se što tačnije zabeleži i akcenat svake reči sa kvantitetom nenaglašanih slogova. Živi jezik ima prednost pred jezikom pisanih spomenika u tome što se može utvrditi tačna forma reči sa akcentom, dok se u pisanim spomenicima zbog nedoslednosti u obeležavanju glasova slovima i zbog prometa tog obeležavanja u toku vremena, ne mogu tačno utvrditi glasovi koji ta slova označuju, pogotovo akcenat, ali oni imaju tu prednost što samo oni, barem u grubim crtama, daju svedočanstvo o glasovnoj slici reči u starija vremena. Zato će biti od velike koristi ispitivanje jezika pisanih spomenika u bokeljskim arhivima, bilo na latinskom, talijanskom ili našem jeziku, a i drugih izvan arhiva književnih dela, privatnih pisama i t.d.« Ove svoje navode pisac je popratio primjerima iz gore navedenih govora Boke.²⁵

²³ Boka, Zbornik radova, ..., knj. 1. Herceg-Novis 1969. s. 69—97.

²⁴ Dr Vaso Tomanović, Iz toponomastike Boke Kotorske, Boka, Zbornik ..., knj. 2. Herceg-Novis 1970. s. 113—123. Vidi: Maksim Zloković, Prilozi za istoriju pomorstva Kumbora, Godišnjak Pomorskog muzeja, Kotor 1969. XVII, s. 57—87.

²⁵ Boka, Zbornik ... knj. 3. Herceg-Novis 1971. s. 263—310.

U Zborniku Boka br. 4 piše: »O romanskim elementima u bokeljskim govorima i njihovom odnosu prema domaćim«. Prof. Tomanović naglašava: »Kad su već primljene u narodni jezik, strane reči se tretiraju kao domaće, pa se od njih, kao i od domaćih, pomoću raznih afiksa izvode nove«. Između ostalog, pisac naglašava: »Dolaskom na Jadransko more, Sloveni su došli u dosta različitu prirodnu sredinu, gdje su naišli na veći broj do tada nepoznatih objekata iz područja faune i flore, a u društvu na drukčiji način života, drukčije društveno uređenje i običaje, drukčije zgrade za stanovanje i druge građevine, drukčiju nošnju i upoznali se novim vrstama rada i oruđa. Među tim radovima u ribarstvu i pomorstvu bilo je najviše nepoznatih elemenata. Oni koji su stanovali pri moru tu su odmah došli u dodir s romanskim stanovništvom koje je govorilo drukčijim, staro-dalmatinskim jezikom. U bokeljskim govorima, kao i u drugim primorskim, sačuvan je mali broj reči primljenih iz njihovog jezika, jer su u tom vremenu istiskivane novim rečima, koje su se primale iz venecijanskog dijalekta, osobito otkad je ovaj kraj pao pod vlast Mletačke republike. Te i do danas sačuvane staro-dalmatinske reči uglavnom se odnose na ribarsku i pomorsku praksu... Nazive riba bokeljsko stanovništvo moglo je primiti na razne načine. Nazive poznatih riba moglo je naučiti pri kupovini od onih koji su im ih nudili za prodaju, a nazive onih manje poznatih mogli su naučiti ribari od romanskih ribara sa kojima su išli u ribanje... Slušajući prvo staro-dalmatinski, a zatim venecijanski jezik svojih drugova u ribanju, iz tih jezika skušali su i reči koje su postojale u njihovom jeziku, pa su se počeli navikavati na njih i upotrebljavati ih, kao i drugi radnici iz drugih profesija, koji su saradujući sa romanskim radnicima od njih naučili razne termine iz tih profesija...« Ovaj zaista studiozan prikaz »pretapanja« romanizama u naše bokeljske govore, smatrali smo za potrebno da posebno naglasimo i prikazemo.²⁶

Pored mnogih rasprava o jeziku, koje je pisao u raznim časopisima, zbornicima i revijama, a u većini slučajeva sa tematikom iz jezičkog blaga ovog kraja, Tomanović je u zborniku »Boka« pisao i o nekim skoro zaboravljenim narodnim pjesmama u Boki. Takav mu je članak »O varijantama jedne narodne pjesme«, gdje se ukazuje na prvobitni oblik današnje pjesme »Pod onom gorom zelenom« (U Vukovoj zbirci knj. VI br. 336 »Moja je ono u kolu«.) I o njenoj varijanti kao svadbene pjesme. U Titogradu i »nekim mestima Crne Gore, peva se u kolu« na sličan način, ali trećom varijantom. Sadržaj pjesme je različit, pa se jedan red stihova i riječi čuje u Risnu ili hercegnovskom kraju, a drugi u Lepetanima, Grblju i t.d.²⁷

U jubilarnom zborniku »Boka« br. 13—14 za 1982. god. govori, još jednom »O toponimu Herceg-Novi«, gdje nam objašnjava

²⁶ Boka, Zbornik... knj. 4, Herceg-Novi 1972. s. 159—172.

²⁷ Boka, Zbornik... knj. 12, Herceg-Novi 1980. s. 293—297.

kako se ovo ime upotrebljavalo u književno-službenom i narodnom jeziku. Dalje kaže: »Najviše je u upotrebi prosta forma Novi, podržavana iz nje izvedenim riječima: novski-a-o, Novljanin, Novkinja«. Kao primjer navodi »Novkinja djevojka«, a dodajemo još »Isprosio Novkinju djevojku« ili »Novkinje su brze govorkinje«. Svi ovi nazivi u današnjem novom gradskom govoru, nažalost, iščezavaju i dobijaju druge oblike.²⁸

U članku »Iz narodne poezije« Tomanović nam, pored ostalog, prikazuje pjesmu za koju se u Boki nije znalo, a koja je nastala za vrijeme krivošijskog ustanka. Pisac nam kaže: »Prigodom ispitivanja bokeljskih dijalekata zapisao sam uzgred i ovu narodnu pjesmu, koja je nastala za vrijeme Krivošijskog ustanka a koja svojom sadržinom, a osobito završnom sarkastičnom poentom pokazuje borbeni duh i neprijateljsko osjećanje naroda prema tuđinskoj vlasti, kojoj je prva briga da ga upregne u svoju ratnu mašinu da gine za njegove eksploatatorske, osvajačke interese«. Radi interesantne sadržine donosimo pjesmu onako kao je pisac zabilježio:

»Knjigu piše od Beča cesare,
Pa je šalje Boki na Kotoru,
Iz Kotora Risnu na Gabelu,
Iz Gabele na Krivošije Male,
A na ruke vojevodi Kiku.
U knjizi mu care govoraše:
»Vjerna slugo vojevoda Kiko,
Ti sakupljaj djecu u soldate,
Pa mi dođi Beču bijelome,
Ja ću tebe lijepo dočekati,
A još ću te ljepše darivati.«

Odgovara vojevoda Kiko:

»Svijetla kruno, veliki cesare,
Na znanje ti ovo poručujem:
Bokezi te nikad služiti neće
Dok je meni na ramenu glava,
A ti dođi meni na Krivošije
Ja ću tebe lijepo dočekati,
A još ću te bolje darivati:
Crnim prahom i teškim olovom.«²⁹

Interesantan je rad prof. Tomanovića »O boravku Sima Matavulja u Lepetanima i o jednoj njegovoj pripovijetci«. Književnik Simo Matavulj je »najljepši dio svoje mladosti proveo u Herceg-Novome, gdje je došao po nagovoru dr Lazara Tomanovića, tada

²⁸ Boka, Zbornik ... knj. 13—14, Herceg-Novi 1982, s. 173—174.

²⁹ Boka, Zbornik ... knj. 15—16, Herceg-Novi 1984, s. 415—488.

već čuvenog književnika i narodnog prvaka u Herceg-Novome. Prijateljstvo sa dr Lazarom Tomanovićem dovelo ga je i u Lepetane, u čijoj je kući »mogao čuti priče o doživljajima raznih bokeljskih pomoraca«. Tu je, po svoj prilici, dobio i inspiraciju za njegovu divnu pripovijetku »Prvi Božić na moru«. »Ovom snažnom i sadržajnom pripovijetkom iz pomorskog života, Matavulj je ispunio jednu prazninu u književnosti, pisanoj na srpsko-hrvatskom jeziku.« Prof. Tomanović navodi, da se u njihovoj kući u Lepetanima često pričavalo, da je Matavulj sjedio za stolom u dvorištu i pisao »a Lazar na solaru na vrh stepenica za ulazak u kuću«. Stara Elena Špirova prolazeći ulicom, pored dvorišta, zagledala se u Matavuljev rukopis, pa doviknula Lazaru, koji je tada bio sudski pripravnik u Kotoru: »Lazare, gledaj kako lijepo piše, pa ga uzmi za pisara u Kotor.«

Da je Matavulj često boravio u Lepetanima, gdje je bio rado viđen gost u kući Lazara i Teofila Tomanovića, izgleda da je bio rado viđan i kod ostalih mještana ovog pitomog sela, a što nam svjedoče i riječi stare Elene Špirove.³⁰

Osim gore navedenog, prof. Tomanović je učestvovao na sljedećim naučnim kongresima i simpozijumima:

1. Jugoslovenski kongres slavista u Zagrebu 1959. god., referatom »Akcentat srpsko-hrvatskog književnog jezika i njegova nastava u školi«.

2. Jugoslovenski kongres slavista u Sarajevu 1965. god., koreferatom »O odnosima srpsko-hrvatskog narodnog jezika«.

3. Međunarodni slavistički sastanak u Beogradu 1955. god., referatom »O nekim slučajevima dijateze u srpsko-hrvatskom i ruskom jeziku«.

4. Međunarodni kongres slavista u Moskvi 1958. god., referatom »O opredelenii glagolnogo vida« »Voprosi« 1958.

5. Međunarodni kongres slavista u Sofiji, referatom »Međusobni odnosi srpsko-hrvatskog jezika i verifikacije«. 1963. god.

6. Međunarodni kongres fonologa u Minsteru 1954. god., referatom »O sootnošenii funkcii fonem«.

7. Međunarodni kongres fonologa u Pragu 1967. god., referatom »Ob ekspresii zvukov«.³¹

Prof. Tomanović je obavio 1957. god. jedno duže naučno putovanje po Italiji, gdje je, kao dobar poznavalac italijanskog jezika, ispitivao po arhivima gradu za svoja proučavanja.

Njegovi naučni radovi objavljeni su i u inostranstvu.

Tomanović je za svoj naučni i pedagoški rad odlikovan: Ordenom rada III reda i Ordenom rada I reda sa zlatnim vencem, te Ordenom Bratstva i jedinstva sa zlatnim vencem.³²

³⁰ Boka, Zbornik... knj. 17. Herceg-Novi 1985. s. 421—426.

³¹ Kao pod br. 9.

³² Kao pod br. 18.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA

1928. god.

1. Sveta Marija Magdalena u talijanskoj i dubrovačkoj književnosti — Zapisi, Cetinje 1928/II, knj. II sv. 1. s. 31—41; sv. 21, s. 97—107.

1931. god.

2. Zetsko pozorište u Dubrovniku — Zapisi, Cetinje 1931/V knj. V br. 6. s. 376—80.

3. O popu Sćepanu i vojvodi Drašku — Zapisi, Cetinje 1931/V, knj. X, br. 8 425—28.

1932. god.

4. Zetsko pozorište u Dubrovniku — Zapisi, Cetinje 1932/VI, knj. X, br. 1. 5060.

1935. god.

5. Akcenat u govoru sela Lepetana (Boka Kotorska) — Južnoslovenski filolog — Beograd 1935. god. XIV, s. 59—143, (separat)

6. O Banu Strahiniću — Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, Beograd 1935.

1936. god.

7. Još o Banoviću Strahinji (nastavak Banović Strahinja) — Prilozi proučavanju narodne poezije, Beograd 1936. god. I, br. 1. s. 113—116. — (koautor Trifun Đukić) (tumačenje završnih stihova pjesme »Banović Strahinja).

8. Dva Njegoševa pisma — Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor — Beograd 1936, knj. XVI, sv. II, s. 108

9. Akcenat u govoru sela Lepetana, Južnoslovenski filolog, Beograd 1935. — Belićev prikaz u Južnosl. filologu 1936, knj. XV, s. 246—251.

1938. god.

10. Mešanje reči, Južnoslovenski filolog, Beograd 1938—39, knj. XVII, s. 201—14.

1946. god.

11. Iz života jednog školskog kolektiva — Narodna prosvjeta, Zagreb 1946, ožuljak, god. II, br. 3. s. ?.

1948. god.

12. Mešanje reči i narodna etimologija — Godišnji zbornik Filozofskog fakulteta Univerziteta Skopje, Istor. filol. oddel. knj. 1. 1948, s. 71—92.

1949. god.

13. Mešanje jezičkih tvorevina, Godišnji zbornik Filozofskog fakulteta Univ. Skopje, knj. 2. 1949, s. 179—243.

1950. god.

14. Acc. pl. ličnih zamenica prvog i drugog lica: mi, vi. God. zbornik Filozof. fakul. Univer. Skopje, knj. 3, s. 1—16.

15. Izraz lica i izgovor glasova, God. zbornik Univ. Skopje, knj. 4. s. ?.

1951. god.

16. O nekim toponimima u studiji I. Sindika »Komunalno uređenje Kotora od druge XII do početka XV st.«, SANU Beograd — Posebna izdanja (LXV — 1950) Južnoslovenski filolog, Beograd (1951—52) br. 1—4, s. 245—251.

17. Etimologija nekoliko toponima iz Boke Kotorske — Južnoslovenski filolog, Beograd 1951—52.

1953. god.

18. O topografskim imenima Boke Kotorske, Spomenik SAN, knj. CIII, Beograd 1953. s. 47—52.

19. Prilozi toponimiji Jadranskih ostrva, Južnoslovenski filolog, Beograd, 1953—54, knj. XX, br. 1—4, s. 245—51.

1955. god.

20. O ekspresivnoj vrednosti likvida i nazala, God. Zbornik Filozof. fakulteta Univ. Skopje, 1955, s. ?.

1956. god.

21. Reči stranog porekla u govorima Boke Kotorske, Spomenik SAN, knj. CV, Beograd 1956. g., s. 191—226.

1958. god.

22. Ob opredelenii glagolnogo vida, Voprosi, Moskva 1958. god.

1959. god.

23. O značenjima prezenta, Godišnji Zbornik Filozof. fakul. Univ. Skopje, 1959.

24. Akcenat srpsko-hrvatskog književnog jezika i njegova nastava u školi, Jezik, Zagreb 1959.

1960. god.

25. Iz ekspresivne fonetike, God. zbornik Filozof. fakul. Univ. Skopje, 1960. s. ?

1962. god.

26. O značenjima riječi stranog porekla u govorima Boke Kotorske, God. zbornik Filozof. fakul. Univ. Skopje, Istor.-filolog. otdjel, knj. 14. 1962. s. 127—203.

27. O značenjima imperativa, God. zbornik Filozof. fakulteta Univ. Skopje 1962, s. ?.

1963. god.

28. SPHO-Ro, SPORI, Naspor, sporiš, God. zbor. Fil. fakul. Univ. Skopje 1963, s. 311—315.

1964. god.

29. O prirodnom i konvencionalnom u jeziku, God. zbor. Fil. fakul. Univ. Skopje, 1964, s. ?.

30. O ekonomskoj osnovi života i događaja u »Gorskom vijencu«, God. zbornik Fil. fakul. Univ. Skopje 1964. g., s. ?.

1965. god.

31. O sootnošenii glagolnago vida, Phonetica 13. 3/4 1965.

1966. god.

32. O muzičkoj komponenti jezičkog izraza, »Makedonski jezik«, Skopje 1966. god.

1969. god.

33. Iz leksike govora Boke Kotorske, Zbornik . . . Herceg-Novi 1969, knj. 1, s. 69—97.

34. Asocijacije jezičkih sredstava, God. zbor. Fil. fakul. Univ. Skopje 1969. Istor.-filolog. otdjel knj. 21, s. 333—376.

1970. god.

35. O bokeljskim govorima, Boka, Zbornik . . . Herceg-Novi, 1970. god., knj. 2, s. 225—230.

36. Iz toponomastike Boke Kotorske, Boka, Zbornik . . . Herceg-Novi 1970, knj. 2, s. 213—224.

37. Ob ekspresii zvukov, Internacionalni kongres u Pragu 1967. god. Izdanje Čehoslovačke akademije nauka, Prag 1970, s. 911—912.

1971. god.

38. O fonetici reči romanskog porekla u govorima Boke Kotorske, Boka, Zbornik Herceg-Novi 1971, knj. 3, s. 263—310.

39. O nekim toponimima Boke Kotorske, MANU, Skopje 1971. Četvrto zasjedanje na Međunarodna komisija za slavenska onomastika, s. 163—166.

1972. god.

40. O romanskim elementima u bokeljskim govorima i njihovom odnosu, prema domaćima, Boka, Zbornik . . . Herceg-Novi 1972, knj. 4, s. 159—172.

41. O romanizmima u govorima Boke Kotorske, MANU, Skopje 1972. Zbornik o Četvrtom zasjedanju Međunarodne komisije za slavensku onomastiku, Prilozi III, sv. 1—2, Odelenije za opštествeni nauki, Skopje 1972, s. 5—54.

42. Jezične elipse u »Gorskom vijencu«, Zbornik za jezik i književnost, I, Titograd 1972, s. 93—98.

43. O nekim romanizmima u rečniku Petra Skoka, »Makedonski jezik«, Skopje 1972.

1978. god.

44. O elipsi i o implicitnom u jeziku, MANU, Skopje, Odelenie za lingvistika i literaturna nauka, III, 2. Skopje 1978, s. 39—75 (separat).

1979. god.

45. O toponimima tipova: Lepetane, Kamenare, Baošice, Boka, Zbornik . . . Herceg-Novi 1979, knj. 11, s. 281—286.

1980. god.

46. O varijantama jedne narodne pesme, Boka, Zbornik . . . Herceg-Novi 1980, knj. 12, s. 293—297.

1982. god.

47. O toponimu »Herceg-Novi«, Boka, Zbornik . . . Herceg-Novi 1982, knj. 13—14, s. 173—174.

48. O stilističkim sredstvima u jeziku, MANU, Prilozi VII, 1. Odelenie za lingvistika i literaturna nauka, Skopje 1982, s. 93—103.

1984. god.

49. Iz narodne poezije, Boka, Zbornik radova . . . Herceg-Novi 1984, knj. 15—16, s. 415—418.

1985. god.

50. O boravku Sima Matavulja u Lepetanima i o jednoj njegovoj pripovijeci, Boka, Zbornik . . . Herceg-Novi 1985, knj. 17, s. 421—426.

S u m m a r y

VASO TOMANOVIĆ PH. D., prof.

(Upon his 90th birthday and 60th anniversary of his scientific work)

Maksim ZLOKOVIĆ

Vaso Tomanović Ph. d, prof, was born in 1895 in a distinguished maritime family of Lepetanc (the Bay of Kotor). His uncle Lazar Tomanović Ph. D. was a well-known scientist, author and diplomat. Having completed his schooling at the Zadar Grammar School, he read philology at Belgrade University, graduated at it and later got his doctoral degree.

He contributed to numerous home and foreign specialized magazines. His works deal with home literature and in particular the study of Njegoš. He also wrote about the influence of the Romance languages on the speech of his native Bay-of-Kotor people, produced works in syntax, grammar and philology. A series of his works treat the toponyms of the Bay of Kotor. At Slav philologists congresses in Minster, Moscow and Prague he delivered lectures. As a retired professor of the University of Skoplje, the Department of Slav Philology, he lives now in the same city.